

ULUSLARASI BAKALORYA
PROGRAMI TÜRKÇE A DERSİ

UZUN TEZİ

Tufan

Sözcük sayısı: 3002

Kategori: CAT1

Araştırma sorusu: Ömer F. Oyal'ın "Gemide Yer Yok" adlı eserinde savaşın birey üzerindeki etkileri nasıl aktarılmıştır?

Mayıs 2023

İçindekiler

Giriş.....	3
Somutlaşma ve Özden Uzaklaşma.....	3
NuhTufanı.....	5
Şiddet, Korku ve Karamsarlık.....	8
Rutin.....	10
Sonuç.....	14
Kaynakça.....	15

Giriş

Genellikle savaşların etkileri incelendiğinde; toplumsal, ulusal, dünyasal ve ticari yönler ön plana çıkar. Savaşlar, nedenleri ve sonuçlarıyla yüzeysel olarak incelenir. Böyle bakıldığında savaşın maddi etkileri dikkat çekerken manevi etkileri dikkate bile alınmaz. Dünya tarihindeki en önemli savaşlarda bile bu durum geçerlidir. Bunun asıl nedeni savaşın bireylerde manevi olarak yarattığı etkilerin tüm dünyadaki maddi etkilerden çok daha şiddetli olmasıdır. Bir savaş lideri olan Stalin'in " *Bir insanın ölümü trajiktir, on insanın ölümü dramatiktir, bir milyon insanın ölümü ise sadece bir istatistiktir.* " sözü de bu duruma kanıt sunmaktadır.

Ömer F. Oyal'ın "Gemide Yer Yok" isimli romanında bu durumun aksine, savaşın tek bir birey üzerinde yarattığı etkiye odaklanılmıştır. Romanda sadece tek bir figürün psikolojisinin ve yaşantısının öne çıkması, savaşın aslında her bireyde yarattığı ancak görmezden gelinen trajik etkilerini sunmaktadır. Romanın 2019'da, yani önemli dünya savaşlarından sonraki dönemlerde kaleme alınması, Oyal'ın bu durumlardan yola çıkmış olabileceğini düşündürmektedir.

Savaş kavramı insanlarda ölüm, korku, umutsuzluk ve acı gibi birçok olumsuz duygu çağrıştırır. Buna rağmen savaş durumunu yaşayan bireyin hissettikleri ve gördükleri bu duygulardan daha karmaşıktır. Gemide Yer Yok eseri, ismi bilinmeyen odak figürün bir iç savaşı kendi hayatı üzerinden yola çıkarak yorumlamasından oluşur. Bu durum bu eseri savaşın birey psikolojisine olan etkileri konusunda ön plana çıkarır. Bu nedenle bu tez, ana figürün savaş hakkındaki duygu ve düşünceleri bağlamında ele alınacaktır.

Somatlaşma ve Özden Uzaklaşma

Odak figürün bir çocuğu ve eşi olduğu, ülkesinin de iç savaşta olduğu bilinmektedir. Bu durumların biliniyor olmasına rağmen çocuğunun, eşinin, kendisinin ve ülkesinin isimleri dahil hiçbir özelliği belirtilmemiştir. Bu durum ana figürün kendisini soyut kavramlardan

uzaklaştırdığını gösterir. İsimler önemli anlamlar taşır ve varlıklara özellik tanımlarlar. Figürün kendisi için önemli olan isimlerin üstünde durmaması, figür için anlamların ve özelliklerin önemini yitirdiği ve figürün kendi bireyselliğinden uzaklaştığını gösterir. Aynı zamanda isimlere değinilmemesi, figürün sosyal olarak tamamen kaybolmasını, ilişkilere önem vermemesini de gösterebilir. Bunun nedeninin savaşın verdiği kaybetme korkusu olduğu yorumu yapılabilir. Bu durum, eserde sadece tek bir insanın bireysel olarak savaştan nasıl etiketlendiğinin aktarılmasını sağlamıştır. Buna benzer bir durum iletişim için de geçerlidir. Odak figür, roman boyunca zorunlu olarak birçok iletişimde bulunsa da romanda hiçbir diyalog veya sesleniş bulunmamaktadır. İletişim insanların duygusal ve psikolojik olarak önemli bir parçasıdır, figürün iletişime önem vermemesi de bu yönlerden eksik olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda figürün eşiyile “haberleşme günleri” olması ve haberleşme imkânı olduğu zamanlarda bile zorunda kalmadıkça haberleşmemesi, iletişimden kaçtığını da gösterir. Hiç diyalogun bulunmaması, savaşın bireydeki etkisinin tek bir ağızdan anlatılmasını mümkün kılmıştır. Hem isim bulunmaması hem de diyaloglara yer verilmemesi sonucunda, savaş psikolojisinin bireyi soyutluktan, maneviyattan ve değerlerden uzaklaştırdığı savunulabilir. Bu durum figürün kendi özünden uzaklaşmasını doğurmuştur.

“Umarım ben terk ettikten sonra bina bir bombayla yerle bir olur, bunların hepsi moloz yığınlarına karışarak tanınmaz olur. Yabancılar tarafından dokunulmadan kimliklerini yitirirler.” (sf 126) Evini terk eden odak figür, isimlerin değerlerini yok saymasına benzer olarak evinin tüm soyut değerlerinin yok olmasını diler. Kimlik gibi soyut değerler, bombalarla yıkılabilecek şeyler değildir. Bu değerler fiziksel olarak yok olsa da soyut olarak devam eder. Odak figürün bu değerlere sadece fiziksel anlam yüklemesi, kimliğine ait olanları da somutlaştırdığına kanıttır. Ayrıca “bomba”, savaşın odak figür için tüm soyutlukları yıktığını gösteren bir metafordur.

Odak figürün soyutluktan somutluğa kaçıışı, duygularını da somutlaştırmasına yol açmıştır. *“Telefon edilebilir ya da mesaj gönderebilir olmak dünyayla muhtemel bir bağlantının açık oluşu umuda benzer bir şeyin kımıldamasına yol açıyor. Bu kımıldayışı sevmiyorum. Budalaca kımıldayışlar gereksiz tüketilen mumlardan farksız.”* (sf 11) iç monoloğunda umudun soyut değil de sanki mum gibi tüketilebilecek, somut bir kavram olduğunu düşünmesi duygularını somutlaştırdığını ve duygularını “tüketmemek” için onlardan kaçtığını gösterir. Romanın aynı bölümünde ekmek dahil her yiyeceğin, elektriğin ve iletişim kısıtlı ve çabuk tüketildiği verilmiştir. Bunun sonucunda ana figürün savaşta tüketimi sınırlandırmak zorunda oluşunun psikolojisine ve duygularına da yansıdığı yorumu yapılabilir. Tükenme durumunun duygusal ve psikolojik olarak açabileceği zararlardan korunmaya çalıştığı söylenebilir.

“Sorumluluk mutlaka bir yerden sızıp nüfuz ediyor, kayıtsızlık yıpranıyor ve teslim oluyor.” (Sf 181) alıntısında, sorumluluk kavramının “teslim olma” eylemiyle kişileştirildiği görülür. Bu durum romandaki duyguların somutlaştırılmasına başka bir örnektir. Bu alıntı ile odak figürün bahsedilen farklı alıntılarda duygularından uzaklaşması arasında benzerlik vardır. Bu benzerliğe göre figürün sorumluluk duygusunun soyutluğundan kaçışının sebebinin savaş sebebiyle yine kendisini duygusal ve psikolojik olarak koruması olduğu söylenebilir. Romanda birçok defa duyguların ve soyut kavramların kişileştirilmesine veya somut varlıklara benzetilmesine karşılaşılr.

Soyut kavramların somutlaştırılarak sunulması, odak figürün bilinç akışında önemli bir yeri kaplar. Bu somutlaştırmalar, figürün savaştan aldığı etkileri kendi kafasında nasıl işlediğini ve yorumladığını sunar.

Nuh Tufanı

Romanda Nuh tufanına ve gemisine birçok kez atıfta bulunulur. Nuh’un gemisi büyük bir felaketten tek kurtuluşken “Gemide Yer Yok” adı, kurtuluşun olmadığını belirtir. Savaş

benzeri felaketler, tarih boyunca birçok kez meydana gelmiş ve birçok inanışta “ibretlik” olaylar olarak görülmüştür. Nuh tufanı da bu ibretlik olaylara örnektir. Nuh tufanında gemi, büyük bir felaketten kurtuluşu ve kötülüklerden uzaklaşmayı sembolize eder. Romanın ismindeki gemi de bu olaya göndermedir. Gemide yerin olmaması; insanların felaketten hiçbir şekilde kurtulamayacağını, özgür kalamayacağını ve romanın geçtiği savaşta tutsak kaldığını vurgulamaktadır. Savaşın Nuh tufanına benzetilmesi ise savaşın yıkıcı, öldürücü ve boğucu özelliklerine dikkat çekmektedir. Bu durumun sonucunda eserdeki savaşın umutsuz ve kurtuluşuz olarak kurgulandığı yorumu yapılabilir.

Nuh tufanının ana figür için savaşı temsil eden önemli bir olay olduğu yorumu yapılabilir. Romanın 65’inci sayfasında geçen “*Söylentiye göre peygamber nihayet biten devasa gemisinin önünde dikilip ancak önünde eğilen hayvanları içeri alıyormuş.*” ifadesi ile savaştan kurtulanların sadece boyun eğerek ve özgürlüklerini kaybederek kurtulabileceğini belirtmiştir. Bu ifade romanın adıyla birlikte yorumlandığında ana figürün savaşa boyun eğmediği yorumu yapılabilir. “Gemide” yerin bulunmaması, aslında ana figürün istese de boyun eğmediğini gösterir. Figürün savaşta tarafsız olması ve her iki tarafın eşit güçlerde olduğundan kazananın belli olmaması, figürün boyun eğecek bir güç bulamamasının sebepleri olarak sayılabilir. Aynı zamanda ana figür sık sık dini öğelerden faydalansa da bir tanrı inanışı olmayışı, aynı şekilde “boyun eğdiği” bir üst varlığın olmadığını belirtir. Sonuç olarak figür, istese de istemese de hiçbir güce sığınmamak zorunda kalmıştır.

“Temiz hayvanların çoğu ise ya kurban edilecek ya da kurtulmuş insanların sofralarını zenginleştirecekler. Demek bütünüyle kurtulmak kirlilikten geçiyor diye düşündüm.”(sf 65) alıntısında Nuh’un gemisindeki hayvanlar betimlenmiştir. Savaştan gemi ile, yani boyun eğerek kurtulan sivil insanlar buradaki hayvanlara benzetilmiştir. Savaşın arkasındaki yönetici ve askeri sınıftaki insanlar ise kurtulmuş insanlara benzetilmiştir. Bu benzetmeler sivil halkın savaştan kurtulsalar bile boyun eğmeye devam etmek zorunda olacaklarını ve felaketten

kurtulsalar bile özgür olamayacaklarını ima etmiştir. Kurtuluşun kirlilikten geçiyor oluşu; sadece savaş sürecinin değil, bitişinin de iyi olmayacağını belirtir. Ana figürün bu yorumuna göre savaşta ölen insanlar kurtuluş için “kurban” edilmiştir. Romanın sonraki kısımlarında gelen *“Peygamber artık her şey için geç olduğunu, yüz yirmi yıl boyunca tövbe etmeleri gerektiğini hatırlatır. Şimdi tövbe etmenin bir faydası yoktur.” (sf 81)* alıntısında da “tövbe etmeyenler”, boyun eğmeyen yani kurtuluş için gemiye binemeyen halkı temsil eder. Odak figürün boyun eğmemesi ve boyun eğmeyenlerin kurtulamayacağını düşünmesi, kendisinin de kurtulamayacağını düşündüğünü gösterir. *“Kan renginin giderek seyreltiğini sanıyorum ama yine de bir pembelik kalmıştır. Gemi bu pembe sınının ortasında başıboş biçimde sürüklenmeye başlamıştır. Önce ağır ağır sonra hızlı.”* Alıntısı gibi birçok örnekte ana figürün tufandan her bahsedisinde kafasında görsel olarak detaylıca canlandırdığına rastlanmaktadır.

“Tufan gerçekte geride kalmamıştır. Yaşayanlar onu hayatları boyunca taşımaya mecburlar. Suyun yükselişini, gemide geçen zamanın ürkütücülüğünü ve sonundaki çamur manzarasını hep yaşayacaklar. İnsanların çoğalmasa tufanın sonsuza dek yaşaması demek.” (sf 194) Bu alıntıda odak figür, “tufan” yani savaş her ne kadar sona erse de bireyler üzerindeki izinin hiç silinmeyeceğini belirtmiştir. Başka bir deyişle; savaşın bitmesi genelde ilgilenilen tek konu olduğundan tufanın geride kaldığı yanılsaması olabilir, ancak savaşın bireyler üzerindeki etkileri kalıcıdır ve sonuçlanamaz. “Ürkütücü” kelimesi romanda en sık tekrar edilen kelimeler arasındadır. Kendi yaşadıkları ile Nuh tufanındaki detayları aynı kelimelerle betimleyen odak figür, korku duygusunu tufandan yararlanarak aktarmıştır. Alıntıda son cümlede, geminin aslında kurtuluş olup olmadığı sorgulanmıştır. Savaşın sonuçlanmasının sadece olumsuz yollardan geçtiğini savunan odak figür, insanlığın bu yollardan kurtulmasının da olumsuz olacağını ima etmiştir.

Odak figürün savaşın bitiminin kutlanmasının protesto edişi de tufan üzerinden aktarılmıştır. İsyanını *“Ne yani, kurban kesilmesi gereken manzara bu m! Kurtuluş bu mu!”*

sf(194) sözleriyle dile getiren figür, uğruna “kurban kesilen”, yani kutlanan kurtuluşun da aslında savaştan hiçbir farkı olmadığını belirtmiştir. Yine bu benzetmeye göre, savaşın bitişinin kutlanması, savaşta facianın devamıdır.

İnancı olmamasına rağmen dinsel olayların bu kadar üstüne düşmesinin ve kendi yaşadıklarına benzetmesinin sebebinin yaşadıklarına ve gördüklerine benzerlik bulma ihtiyacı duyması olduğu söylenebilir. Başka bir deyişle ana figür, alışık olmadığı savaş gerçeklerini yorumlamak için bildiği olaylara benzetme ihtiyacı duymuştur. Bu benzetmeyi yaparken inanmadığı dini öğeleri tercih etmesi, inanç gibi birçok duygusunu somutlaştırdığı veya arka plana attığı örneklerden biridir.

Nuh tufanı benzetmesi, ana figürün bakış açısına biçim veren bir unsurdur. Savaş, kurtuluş, kurban gibi kavramlar yönünden yapılan benzetmelerin ana figürün düşünceleri ile tamamen örtüşür. Benzetmelerin bu denli uyuşması ve detaylandırılması, ana figürün bilinç akışını zenginleştirmiştir. Nuh tufanı sembolü, savaşın tek bir bireyin düşüncelerine ve duygularına olan etkilerini öne çıkarmada etkili olmuştur.

Şiddet, Korku ve Karamsarlık

Romanda, odak figürün düşünce akışı en ince ayrıntısı ile aktarılmıştır. Odak figürün ağzından çıkan betimlemeler, her detayı içermektedir. Bu detayların ise yine odak figür tarafından oldukça karamsar bir bakış açısıyla yorumladığı gözlemlenir.

“Ürkütücü”, “budalaca”, “zorluk” ve “belirsizlik” kelimelerinin her parçada sık sık tekrarlandığı görülmektedir. Odak figürün var olan her şeyi betimlerken bu kelimelerden mutlaka yararlanması ve sık sık tekrar etmesi, aslında savaşa ait olan kavramları başka varlıklarda araması ve bulmasıdır. Figürün kendi dikkatini ve duygularını savaştan çektiği halde savaştan bağımsız birçok şeyi savaşla bağdaştırmasını bu duruma kanıt sunar. Odak figürün

savaş gerçeğinden dolayı olan bunalımı ve korkusu, savaş dışındaki her şeye karamsarlıkla bakmasına yol açmıştır.

“Bu yeni benim, her zamanki kişiliğim uyuşukça olan biteni seyredip uyuklarken filizlenip boy attığını tahmin ediyorum. Pervasızlık yeni bir kişilik halini alarak olağan halimi gölgede bırakıyor, onu olmadık eylemlere sürüklüyordu. Büyük oğlanın kafatasına tabanca dayadığım halim geri dönüvermişti.” (sf 169). “Filiz” sembolü, odak figür için savaşa rağmen yaşamayı ve büyümeyi temsil eder. Aslında pozitif bir durumu temsil etmesi gereken filizin, odak figürün “pervasızca” değişmesini ve öyle büyümesini gösterme amacıyla kullanılmıştır. Yani olumlu bir durumun bile figürün üstünde olumsuzluk ve karamsarlık yarattığı söylenebilir. Tabanca dayaması ise, savaşın hissettirdiği şiddeti kendi şiddetiyle dışa vurmasıdır. Bu alıntıda şiddet ve ölümü temsil eden tabancanın, yaşam ve büyümeyi temsil eden filizle beraber kullanılması; bireyin savaş durumunda geliştirdiği gelişmelerin ve büyümelerin de savaşın yarattığı karamsarlık ve şiddet nedeniyle olumsuz etkilendiğini gösterir.

“Geleceğe dair beklentilerin tükenişi tuhaf bir rahatlık ve beklentisizlik yaratıyor. Eskiden gelecek planının insan olmanın önkoşulu olduğunu düşünürdüm. Yarına dair bir fikir beklentisi, planı olmak bir insan için kaçınılmazdı. Halbuki gelecek daima bir rezalettir. Geleceği değil, sadece anın ihtiyaçlarını düşünmekle yetiniyorum. Gelecek artık bir soyutlama bile değil, kullanışsız eski moda bir kelime sadece.” Alıntısının özellikle romanın sonlarında, yani savaş bittikten sonra, verilmiş olması savaş boyunca gelecekte kaçan odak figürün gelecekle ilgili olan görüşlerinin değişiminin ilk defa verilmesini sağlamıştır. Girdiği beklentisizlik, savaşın verdiği umutsuzluktan kaynaklanır. Rahatlık, savaşın en kötü koşullarına bile alışmış olmasındandır. Roman boyunca odak figürün sürekli planlı ve disiplinli hareket ettiği görülür. Aynı zamanda figürün sürekli “soyutlandığından” da bahsedilmiştir. Bu durumlar roman boyunca bu alıntıda da olduğu gibi sürekli ima edilmiştir, ancak bu durumların geleceğe karşı etkisinden bu alıntıya kadar hiç söz edilmemiştir. Bu alıntı, karamsarlığın savaş sonuna

nasıl yansıdığını gösterir. Durumlardaki sıralanan değişimler, odak figürün geleceğe bakışında ve umudunda da kalıcı değişimlere sebep olmuştur. Savaşın karamsarlığı, odak figürde kalıcı bir karamsarlık yaratmıştır.

Rutin

Romanın işleyişi, odak figürün savaş sürecindeki hayatının genellikle bir gün gibi kısa zaman aralıklarına bölünmesi üstüne kurulmuştur. Romanın bölümleri metinsel olarak kısa olduğu gibi aynı zamanda kısa zaman aralıklarını içerir. Bu bölümler, o zaman aralığının en çok öne çıkan özelliklerinden yola çıkılarak adlandırılmıştır. Örneğin kokunun ön planda betimlendiği bir bölümün adı “Koku” dur. Buna rağmen aslında en çok ön planda çıkması beklenen savaşı anımsatacak hiçbir bölüm ismi yoktur. Bu durum; savaşın etkilerinin odak figürün rutin hayatı üzerinden verildiğini gösterir. Yani asıl olay sadece savaşta değil, savaşın figürün rutin hayatı üzerindeki etkilerdir.

Odak figür roman boyunca bu duygularından çok rutin hayatını ön plana çıkarmıştır. Kendisini bu duygulardan soyutlayarak nesnel detaylarla dikkatini dağıttığı gözlemlenmektedir. *“Konuşmak ya da düşünmek istemediğim anlarda hareket etmek ve yürümek istiyorum.” (sf 7)* ifadesiyle dikkatini düşüncelerinden özellikle uzaklaştırdığı vurgulanmıştır. Kendisini sadece rutine odaklamasının sebebinin savaşın figürü kendi duygularından soyutlamak zorunda bırakması olduğu söylenebilir. Odak figürdeki soyutlanma durumu roman boyunca hakimdir.

Hayat akışını yansıtmada kullanılan en önemli teknikler iç monolog ve bilinç akışıdır. Romanda sadece odak figürün hayatının kendi ağzıyla betimlenmesine yer verilmiştir, bunun dışında diyalog gibi hiçbir unsur yoktur. Bu durum hayat akışının tek bir bakış açısıyla oldukça detaylı olarak verilmesini sağlamıştır.

“Uyurken hemen her şey olabilir, bu şehir, bu dünya patlayabilir. Mahalle yanabilir, kapıya birileri dayanabilir. İçeride uyuyan yaşlı yabancı evi soyup gidebilir, beni boğazlamaya

çalışabilir.” Sf(12) Bu alıntı, odak figürün savaş koşullarında düşünmesi gereken şeyleri *sıraladığı* bir iç monologdur. Bu monoloğun eser boyunca odak figürün rutin hayatında neleri göze alması gerektiği konusunda bilgilendirici nitelikte olduğu söylenebilir. Odak figürün endişelerinin ne olduğunun açıklanması, roman boyunca da sahip olduğu endişelerin temelinde yatan sebebi verir.

Odak figürün rutin hayatında yer edinen en büyük alışkanlıklardan biri, yaşamı sembolize eden bir çiçektir. Çiçeği sulamak, bir canlıyı hayatta tutmak demektir. Bu sebeple odak figürün çiçeği sulamasının, onun için savaşa rağmen hala hayatta oluşunun hatırlatıcısıdır. *“Çiçek sulama faaliyeti ferahlatıcı.” (sf 98)* yorumunda da ferahlatıcı kelimesi, sürekli tekrar edilen “çürümüş” kelimesine karşıt bir anlam katar. Odak figür için çiçek sulamak, savaşın yıkıcı etkisine rağmen yapımın ve düzelmenin olduğunu hatırlatan bir etkendir. *“Suları zamanında ve uygun ölçüde verildiğinde aldırışsızca yeni filizler vermeye, filizler yeşil yapraklara dönmeye devam ediyor. Bu aldırışsızlığa imreniyor, bitkilerin önünde kendimi daha taze hissediyorum.”* Alıntısında da benzer şekilde çiçeklerin filizlenmesinin kendisinin daha yaşam dolu ve taze hissettirdiğini anlatmaktadır. Aynı zamanda bitkilerin savaş karşısında etkilenmemesine imrenmesi, figürün savaşın yıkıcılığını daha az umursaması yönünde sonuçlanmıştır. Odak figürün günlük rutininde ona hayatı sembolize eden bir etkenin olması, savaşın birey üstündeki yıkıcı etkilerin daha ayırt edilebilir olmasına yol açmıştır. Bu zıtlık, bireyin savaşa karşıt gelen unsurları nasıl yorumladığını da gösterir.

Savaşın vahşi ve insanlık dışı olan yönlerinin de odak figürün rutin hayatına dahil olduğu söylenebilir. *“Hatta belki de şimdiden evin yarısını işgal eden bir fazlalık olduğumu düşünmeye başlamışlardır.”* Alıntısında geçen işgal kelimesi, savaştaki kavramların odak figürün gündelik hayatına işlediğinin bir kanıtı olarak sunulabilir. Buna benzer bir örnek, içeriği sadece eşiyile olan kavgasıyla ilgili olan bir bölümün “Patlama” olarak adlandırılmasıdır. Savaş kavramlarının bireylerin hayatında her yerde ortaya çıkabilmesinin sebebi, savaşın insan hayatında yarattığı

önemli, değişimlerdir. “*Dün akşamdan beri damadı gerçekten de öldürüp öldürmemeyi kafamda tartmaya başladım. Artık olanaksız ve vahşice görünmeyen bir eylem bu.*” (sf 133) Bu alıntıda savaş nedeniyle ölüme ve öldürmeye olan bakış açısının değişimini belirtmiştir. “*Cesedi sürükleyerek merdivenlerden indirme çabası zihnimde açık bir biçimde canlandı.*” (sf 133) alıntısında da yine benzer bir şekilde bu “vahşi” durumu zihninde canlandırmanın kolaylığına değinmiştir. Bu iki alıntı da, savaşın bireyin şiddete karşı olan bakış açısını nasıl etkilediğinin sunar.

Odak figür, savaşın yaşattığı değişimi günlük hayatında fark etmek için sürekli eski fotoğraflarına bakar. Figür bu durum hakkında “*Eski fotoğraflara bakma ihtiyacını ne zaman duyarız? Şimdi yakınlaştığında, şimdiye yüklediğimiz anlamlar geçerliliğini yitirdiğinde, şimdiyle birlikte gelecek de kestirilemez, planlanamaz hale geldiğinde. Belirsizlik köklere ve geçmişe çağırır, oralarda bir sabitlik, bir dayanak bulmaya çalışırız ama geçmiş, belirsizliği arttırmaktan, bilinmezliği çoğaltmaktan başka sonuç vermez.*” (sf 82) yorumunda bulunur. Bu yoruma göre eski fotoğraflara bakma ihtiyacı, savaşın yarattığı belirsizlik durumundan bilinen bir şeye kaçıştır. Bu durumda iki yorum yapılabilir. İlki, savaşın insanlara nereye sığınacağı konusunda bir belirsizlik yaşattığıdır. İkinci ve daha örtülü olan anlam ise insanların savaşın yarattığı bireysel etkileri kabullenmeyip, eskiye tutunmaya ihtiyaç duymalarıdır. Ancak “*Geçmişin unutuluyor oluşunu hep bir sağlık belirtisi olarak algıladım. Oraya tutunma çabasını zavallica buluyorum ve böylece içinde bulunduğum çaba bütünüyle mesnetsiz görünüyor.*” (sf 82) alıntısı, odak figürün içinde bulunduğu durum ve bu durum arasındaki çelişkiyi gösterir. Roman boyunca savaşın gerçeklerini kabullenmek için umut ve gelecekte özellikle kaçan figürün geçmişi hatırlamayı, umutlanmakla benzer bir şekilde değerlendiği görülmektedir. Bunun nedeni de savaşın değiştirdiklerini fark etmesidir. Bunun sonucunda roman ilerledikçe kendisini fotoğraflardan ve geçmişten uzaklaştırdığı görülmektedir. “*Bebeklikten çıkma fotoğraflarımdan birini elimde tutuyorum. Fazlasıyla sararmış, ışığını*

ytirmiş. Fotoğraftaki çocuk biraz sersemce gülüyor, belki de ona gülmesi söylenmiş.” (sf 162) sözünde kendisinden adeta başka biriymiş gibi “fotoğraftaki çocuk” diye bahsetmesi, geçmişine duyduğu yabancılığı kanıtlar niteliktedir. Bunun nedeninin fotoğrafta mutlu olması olduğu da tartışılabilir. Bu alıntı aracılığıyla savaş nedeniyle insanların geçmişe ve iyi duygulara yabancılaşması aktarılmıştır.

Savaşın hayatındaki her noktaya derin bir etki bıraktığı bilinen odak figürün savaş bitiminde boşluğa düşmesi kaçınılmazdır. Bu boşluk, “*Peki, şimdi ne olacak?*” (sf 195) sorusu ile dile getirilmiştir. Savaşın sona ermesine rağmen odak figürün bakış açısında ve rutin hayatında değişiklik yapmaması, savaşın etkilerinin bireyin kendisinde yarattığı etkileri göstermektedir. Eser boyunca geleceği düşünmeyen odak figür, bu durumu “*Geleceğe dair beklentilerin tükenişi, tuhaf bir rahatlık ve beklentisizlik yaratıyor.*” (sf 191) sözü ile de belirtmiştir. Bu durumlar da savaşın odak figürün hayat görüşü üzerinde yarattığı farklılıklara kanıt olarak sunulabilir.

Eserin rutin hayat odaklı işlenmesi, herhangi bir zamanda savaşın etkilerinin birey üstünde nasıl görüldüğünü yansıtmıştır. Zaman akışının eksiksiz ve art arda verilmesi de etkilerin her detayını gözler önüne sermiştir. Bunun yanında eserde belirli bir uzamın olmaması ve zaman diliminin belirsiz olması, hayat akışının detaylarının sınırlandırılmak zorunda kalmamasını sağlamıştır. Odak figürün hayatı, herhangi bir savaşın herhangi koşullarına uyarlanabilir.

Sonuç

Savaşın toplum tarafından manevi etkileri hep görmezden gelinir. Ancak savaş, bireylerin içinde de kalıcı izler bırakır. Gemide Yer Yok eserinde de bu durumun tersi olarak savaşın genellikle görülen tarafı tamamen arka planda bırakılarak sadece tek bir bireyin üstündeki etkiler aktarılmıştır. Eser içerik ve anlatım gibi yönlerden incelendiğinde de bu

etkilerin yorumlaması yapılmıştır. Savaşın, insanları soyutluktan kaçmaya ittiği aşikardır. Soyutluktan kaçış, duygulardan ve bilinmeyenlerden de kaçış olarak yansır. Odak figürün de bu durumu kanıtladığı görülmektedir. Bunun yanında Nuh tufanı benzetmesi, eserdeki en büyük semboldür. Bu sembol hem savaşı okurlara daha etkili bir şekilde aktarırken hem de odak figürün benzerlik arayışını yansıtmıştır. Son olarak ise odak figürün rutin hayatındaki detaylar, eserde aktarılanları evrensel kılmış, bireyin ve savaşın uğradığı dönüşümleri sunmuş ve hiçbir detayın atlanmamasını sağlamıştır. Buna benzer anlatım teknikleri ve içerikler ile eserde alışılmışın dışı olarak savaşın toplum veya dünya üstündeki etkileri değil, birey üstündeki etkileri sunulmuştur. Bu durum ise, savaş ve şiddet küresel sorununa farklı bir bakış açısı kazandırmıştır.

Kaynakça

